

**MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA BOLA SHAXSINI RIVOJLANTIRISHNING
ZAMONAVIY KONSEPSIYALARI****Sarsenbaeva Saida Sabit qizi****MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received: 27.11.2025**Revised: 28.11.2025**Accepted: 29.11.2025***KALIT SO'ZLAR:***maktab ta'limi, shaxs
rivoji, pedagogik
innovatsiya,
kompetensiya,
motivatsiya, raqamli
ta'lim, inklyuziya**Ushbu maqolada boshlang'ich va umumiy o'rta ta'lim tizimida bolalar ta'limini takomillashtirishga qaratilgan zamonaviy yondashuvlar, pedagogik konsepsiyalar, psixologik omillar hamda o'qituvchi kompetensiyalarining ahamiyati ilmiy asosda tahlil qilinadi. Milliy ta'lim tizimidagi islohotlar fonida o'quvchilarning shaxsiy rivoji, motivatsiyasi, ijodiy fikrlashi va ijtimoiy-emotsional o'sishiga oid tadqiqot natijalari umumlashtiriladi. Maktab ta'limida individual yondashuv, raqamli pedagogika, inklyuziv ta'lim va kompetensiyaga asoslangan o'qitishning ahamiyati ilmiy dalillar bilan yoritiladi***Kirish**

Maktab ta'limi jamiyatning intellektual va iqtisodiy rivojida hal qiluvchi omildir. Hozirgi global sharoitda ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish vazifasini bajaradi. Shu bois maktab pedagogikasida psixologik yondashuvlar, kompetensiyaviy metodologiya, o'quvchi markazlashgan ta'lim, raqamli texnologiyalardan foydalanish va ijtimoiy-emotsional rivojlanish kabi tushunchalar markaziy mavzuga aylangan.

So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ta'lim sifatiga faqat o'quv rejalari emas, balki o'qituvchining motivatsiyasi, maktab muhitining psixologik barqarorligi, ota-onalar bilan hamkorlik, o'quvchining o'z-o'zini anglash jarayoni ham kuchli ta'sir qilishini ko'rsatmoqda. Bu esa maktabdagi ta'lim jarayonini kompleks tahlil qilishni talab qiladi.

1. Bola shaxsining rivojlanish psixologiyasi va ta'lim jarayonidagi o'rni.

1.1. Kognitiv rivojlanish.

Bola tafakkuri maktab yoshida sezilarli sur'atda o'zgaradi. Piage, Vigotskiy va Bruner tomonidan ta'kidlanganidek, o'quv jarayoni bolaning mavjud kognitiv imkoniyatlariga mos kelishi zarur. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki:

- 7–11 yosh oralig'ida bola mantiqiy ketma-ketlikni anglashni o'rganadi;
- 12 yoshdan boshlab abstrakt fikr yuritish shakllana boshlaydi;
- o'qitish usullari bolaning rivojlanish bosqichlariga moslashsa, o'zlashtirish darajasi 30–40% ga oshadi.

1.2. Emotsional-intellekt va ijtimoiy ko'nikmalar. So'nggi pedagogik konsepsiyalar shaxsning emotsional-intellektual rivojini o'quv natijalari bilan teng darajada muhim deb ko'radi. Maktabdagi:

- empatik muhit,
- qo'llab-quvvatlovchi o'qituvchi,
- hamkorlik asosida o'qitish

bolaning o'ziga ishonchini oshiradi, stress holatlarini kamaytiradi va ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

1.3. Motivatsiyaning ta'limdagi roli

Ichki motivatsiya mavjud bo'lganda o'quvchi:

- faol savollar beradi,
- mustaqil izlanadi,
- xatodan qo'rqmaydi,
- o'quv jarayonida zavq oladi.

2. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar.

2.1. Kompetensiyaga asoslangan ta'lim.

Bu modelda o'quvchi tayyor bilimlarni yodlash emas, balki quyidagi ko'nikmalarni egallashi lozim:

- mustaqil fikrlash,
- muammoni hal qilish,
- muloqot,
- jamoada ishlash,
- axborotni tahlil qilish.

2.2. O'quvchi markazlashgan ta'lim. An'anaviy tizimda darsning markazida o'qituvchi turar edi. Endilikda e'tibor o'quvchiga qaratilmoqda. Uning individual qiziqishi, bilish uslubi, rivojlanish tezligi hisobga olinadi.

2.3. Raqamli pedagogika.

Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini transformatsiya qilmoqda. Maktablarda:

- interaktiv platformalar,
- elektron darsliklar,
- masofaviy ta'lim,
- multimediya vositalar

o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi.

3. Maktab muhitining shaxs rivojiga ta'siri

3.1. Psixologik xavfsiz muhit

Bola o'zini xavfsiz sezgan maktabda tashabbus ko'rsatadi, xatolarni o'rganish imkoniyati deb qabul qiladi.

3.2. O'qituvchi shaxsining ta'siri

O'quvchilarning 60% ga yaqin yutuqlari o'qituvchining pedagogik mahorati va muloqot madaniyati bilan bog'liq.

3.3. Ota-ona bilan hamkorlik

Maktab - oila - jamiyat uchligi bola shaxsining ustunlarini tashkil qiladi.

4. Inklyuziv ta'limning ahamiyati

Inklyuziv ta'lim turli rivojlanish darajasiga ega bolalar uchun teng imkoniyat yaratadi.

5. Ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan strategiyalar

5.1. Diagnostik baholash

5.2. Loyiha asosida o'qitish

5.3. Raqamli kompetensiyalarni shakllantirish

5.4. O'qituvchilar malakasini oshirish

Xulosa

Maktab ta'limi nafaqat fanlardan bilim beruvchi tizim, balki o'quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta'minlovchi keng qamrovli maydon hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotsky L.S. Mind in Society.
2. Bruner J. The Process of Education.
3. OECD Education Reports.
4. O'zbekiston Respublikasi ta'limga oid me'yoriy hujjatlar.